N°. 44. Donderdag 1 November 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Een sympathiek Echtpaar.

Wij lezen in het *Bataviaasch Nieuwsblad* van 6 Juli 1917 het volgende „In Memoriam" aan de nagedachtenis van Mevrouw A. E. Hietink geb. Lammerdink:

Naar aanleiding van een advertentie in *De Locomotief*, waarin het overlijden te 's-Gravenhage op 21 Maart 1917 gemeld werd van mevr. A. E. Hietink geb. Lammerdink, wijdt een oud-Osviaan *) in de *Sinar Djawa*, een artikel aan de echtgenoote van den vroegeren directeur, den heer Hietink, der opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren te Madioen.

„Moeder" noemt deze oud-Osviaan wijlen mevr. Hietink, waaruit blijkt, welk een hoogachting de vroegere Osvia-leerlingen koesterden voor de echtgenoote van hun directeur. En met reden, want de schr. in de *Sinar Djawa* vertelt van haar het volgende:

„In 1910 werd de Osvia te Madioen geopend, onder het directeurschap van den heer Hietink. De familie H. was zeer goed voor alle leerlingen, wat uit het volgende moge blijken:

„In 1915 brak in de Osvia een zeer besmettelijke ziekte onder de leerlingen uit, nl. de buiktyphus. Een drietal werd door deze ziekte aangetast, nl. raden Irawan, raden Soewondo en raden Soebandi.

„Behalve deze drie zieken, lagen nog anderen te bed aan koorts. En wie verzorgden al deze zieken? De heer en mevrouw Hietink zelf. Eten voor de zieken brengen, hen wasschen en verschoonen, bij hen waken in het ziekenpaviljoen, dat alles deed wijlen mevrouw Hietink zelve. In het kort, zij verzorgde de zieke jongens, als waren zij haar eigen kinderen.

„Ondanks de zorgvuldige behandeling kwam raden Soebandi toch te sterven. Bij het grafwaarts dragen van zijn stoffelijk overschot volgden de heer en mevrouw Hietink in den stoet. Bij de groeve weende mevr. H. als een moeder aan het graf van haar eigen kind.

„Hieruit blijkt het goede hart, dat de familie den leerlingen toedroeg. En omdat dezen zich zeer aan de familie begonnen te hechten, sprak men onder elkaar, wanneer men hen wilde aanduiden, van „vader en „moeder".

„In de maand Augustus 1916 repatriëerde de familie Hietink, nadat zij 26 jaren in Indië had doorgebracht. Nauwelijks acht maanden na haar vertrek is mevrouw Hietink overleden.

„Dit bericht heeft alle leerlingen diep getroffen, uit de verte treuren we om haar, als bij het verlies van onze moeder.

„Rust zacht, Moeder.

„Uw naam zal nog lang bewaard blijven in de harten van uw bruine zonen, die u zooveel verschuldigd zijn.

„Rust zacht, Moeder, rust in vrede."

*) O s v i a, samentrekking van Opleidingsschool voor Inlandsch Ambtenaar. Een leerling van die school wordt in dat stuk Osviaan genoemd.

Aanvulling op: „Reis naar Ned.-Indië over Noord-Amerika".

(*Kol. Weekblad van 18 Oct. 1917, No. 42.*) *

Als goede, niet dure hotels kán ik uit ondervinding aanbevelen:

a. te New-York het „*Holland-House*", fifth Avenue and 30 th. Street. Van het „*Alpin Hotel*" heb ik veel goeds gehoord, maar dit zal wel duurder zijn; in elk geval is dit reuzengebouw met zijn twee duizend-hoofdig vast personeel voor een even groot aantal kamers een zeer merkwaardig bedrijf, op zijn minst het bezichtigen waard. Een rondgang wordt gaarne toegestaan als men een kleine fooi geeft aan den voor dergelijke bezoekers in het hotel aanwezigen gids. Nadere inlichtingen daaromtrent zijn te vinden in het boekje van Reigersberg Versluys. De hotels *Waldorf-Astoria* en *Knickerbocker* zijn nog duurder, daarom bekeek ik ze slechts van buiten.

b. Te Chicago beveel ik in gemoede aan het *Auditoriumhotel*. De hotels „*Blackstone*" en „*Lassalle*" zijn luxe-inrichtingen. Ik heb ze beiden bezichtigd, „*Lassalle*" ook van binnen; dit heeft een groote balzaal op de 22ste verdieping en een modernen tuin op het platte dak. Ondergronds heeft het eene drievoudige keldering *(subbasement)*, eene soort onderwereld op zich zelve, waar keuken, wijn- en drankvoorraden, koelruimten, de servies- en tafelgoedbewaarplaatsen, de wasscherij en strijkinrichting, de machines voor electriciteitslevering, de bordenwasscherij c.a. zich bevinden. Dit hotel is, als zoovele andere, dus een z.g. „*skyskraper*" en „*grounddriller*" (wolkenkrabber en grondboorder) tevens.

c. Te San Francisco is aanbevelenswaardig het alleszins voortreffelijke „*Stewart Hotel*", schuin tegenover de zijfassade van *Saint Francis*, het reuzeluxe-hotel, op gelijke lijn staande met het *Palace Hotel*. In *Stewart* komen vele officieren en ambtenaren en 't is daardoor billijker.

Zoowel Reigersberg Versluys als de Hartog in zijne artikelen in *De Javabode* van 8 en 9 Aug. j.l. „Door Amerika naar N.-Indië" hebben het over de oorlogsstemming tegen Duitschland en over de Duitsch-Amerikanen (± 12 millioen). Zij wijzen er op in welk een moeielijk parket deze laatsten, hoewel stevige Amerikaansche staatsburgers, zijn gekomen. Zelfs tijdens mijn verblijf kon men waarnemen, van hoeveel beteekenis dit volksdeel daar is, welk een groot gewicht het in de schaal legt van het geheele

*) Schrijver ontving eenige vragen om nadere inlichting, waarop hij hiermede antwoord geeft. Red.-Com.

zijn en doen der Vereenigde Staten. In de periode van voorbereiding der Presidentskeuze kon men vaak hooren en lezen, dat Hughes het zou winnen, omdat hij de stemmen der Duitsch-Amerikanen kon krijgen, daar deze erg vijandig waren tegen Wilson. Deze had zich vaak uitgelaten tegen de z.g. „hyphenatés”, („hyphen” beteekent verbindingsstreep (trait d'union), waarmee men bedoelt het streepje in de benaming van hen, die niet behooren tot de afstammelingen van de *eerste* kolonisten, de eigenlijke Yankee's; maar Wilson bedoelde met dit woord voornamelijk de Duitsch-Amerikanen, zijdelings ook de Ieren en Oostenrijkers, met hunne in doorsnee vrij groote welgesteldheid en bekwaamheid, dus in één woord hunne groote cultuur- als staatsburgerlijke waarde. Het is dan ook niet voor niets, dat men New-York lang de derde Duitsche stad heeft genoemd, op grond van het feit, dat er een kleine drie-kwart millioen Duitsch-sprekenden woonden. Deels is het ook hieraan te danken, dat in die stad en toevallig bij het *Holland-Hause* en *Alpin Hotel*, een uitstekend internationaal bezocht restaurant is met den naam „*Hofbräu*”, in winkelhaakvorm om een hoekhuis gelegen.

Het tal- en invloedrijkst zijn die Duitsch-Amerikanen echter in de z.g. *Middle-States*, n.l. in Michigan, Illinois, Jowa, Wisconsin, Indiana, Ohio, Missouri, Minnesota, waar de afstammelingen der „fourty-eighters” (landverhuizers van 1848) hun talrijke, veelal behagelijke „*farms*” met veelomvattenden korenbouw, intensieve vee- en varkensfokkerij hebben en dit tot de vruchtbaarste landbouwstreken van de Unie behooren. Van deze bloeiende streek is Chicago het centrum: en het is geen wonder, dat men daar talrijke banken vindt met bij elkaar een milliarden-deposito van die welvarende en vooruitstrevende landbouwers. Wellicht is het ook daaraan te danken, dat er te Chicago een uitstekend, niet duur, onder Duitsche leiding staand, maar internationaal bezocht hotel bestaat, en dat zelfs den naam „*Kaiserhof*” draagt. Ik geloof niet, dat de oorlogstoestand op deze bedrijven van nadeeligen invloed zal zijn, ja zelfs, dat zij nog niet eens hunne namen zullen veranderen.

Bij goede aansluiting kan de reis dwars door den *Continent* gedaan worden van New-York over Chicago tot San Francisco in 18+64=82 uren (maar men kan normaal rekenen op 90) waarbij men dag en nacht doorreist. Eerste en tweede klasse volgens onze onderscheiding, bestaan er niet. Men kan zeer zeker de reis maken met een z.g. *local train*, in *chair-cars*, maar zonder dat men zich kan ontkleeden en slapen; dat is wel goedkooper, maar duurt langer, daar er vaker gestopt wordt en is vermoeiend; toch zou zulk reizen reden van bestaan hebben, indien men telkens buiten den trein wenscht te overnachten. Duurder, maar per slot van rekening het rationeelst is, zooals gezegd, het gebruik maken van een *Pullmann-trein*, waarvan de z.g. „*limited*”, ongeveer gelijk aan onze Express, als „*Pullmann-standard-train*” de beste zijn. Zij bestaan uitsluitend uit slaapwagens, die over dag worden veranderd in zeer aangename wagons met behagelijke zitbanken, dining-car, observation-car, barbier, soms ook badgelegenheid aan verbonden. De wagens hebben drievoudige veeren en zoo'n rustigen gang, dat men er in kan zitten schrijven.

De slaapgelegenheden zijn er in de lengterichting aangebracht.

Voor het genot en het recht op eene slaapplaats, overeenkomende met de zitplaats van gelijk nummer, betaalt men eenen toeslag, overeenkomstig den afstand. Die toeslag wordt berekend op den prijs waarvoor men in den gewonen trein in „*chair cars*” rijdt, dus zonder vaste en genummerde plaatsen; maar waar men geen dining-car (spijswagen) bij heeft en dus zelf voor voeding moet zorgen; wat veel goedkooper is en door het meerendeel der reizigers wordt gedaan over korte afstanden. Voor een vreemdeling is dit echter in het algemeen niet aàn te bevelen.

Nu bestaan er ook wagens met slaapgelegenheid in afgeschoten vertrekken; z. g. *compartiments*, maar deze zijn zeer duur en moeten speciaal vooraf besteld worden. In het kort kan men zeggen, dat de *Pullmann-Standard* overeenkomt met de eerste kl. in een D-trein of eerste klasse slaapwagen in Europa.

Omtrent de kosten voor personen en goed, welk laatste v. z. v. ik meen te weten, naar het gewicht wordt berekend, wende men zich om inlichtingen tot de Holland-Amerika-lijn of tot de haar bekende te Rotterdam gevestigde agentschappen van Amerikaansche sporen.

De tusschenstations, waar men eventueel zou moeten overblijven zijn: Buffalo (Niagara), Chicago, Omaha, Cheyenne (zeer aanbevelenswaardige uitstap naar Denver in Colorada), Salt Lake City. Het nadere informeere men bij dezelfde plaatsen en personen te Rotterdam.

Wat de fooien betreft, deze worden gegeven, zooals bij ons en loopen aan koetsiers en witkielen van 10 tot 25 dollar-cents; dat informeert men het best in Amerika zelf. Men denke er om, dat het aanbrengen en afladen der bagage niet geschiedt door „witkielen”, maar door *red-cap-men*, d.z. negers of gemengd-bloedigen, die een roode pet op hebben en deze komt geene fooi („tip”) toe, daar zij steeds in vasten dienst bij de spoorwegmaatschappijen staan; tegenover dezen is het geven van fooien een misbruik geworden.

V.z.v. mij bekend, wordt aan de Gouvernementsreizigers het hun toekomende uitbetaald door den Consul-Generaal der Nederlanden in New-York en dien te San Francisco. Het nadere daaromtrent kan de belanghebbende aan het Ministerie van Koloniën te 's-Gravenhage vernemen.

Ik acht het zeer gewenscht, dat dit Ministerie alles, wat vooral in ambtelijken zin wetenwaardig is, voor de Amerika-reizigers naar Indië eens openbaar maakte. Dit zou haar allicht het geven van vele detail-inlichtingen uitsparen; het zou, behalve in dag- of weekbladen, kunnen gebeuren op een of meer bladen papier, aan iederen belanghebbende bij wijze van rondschrijven rechtstreeks ter hand te stellen, dan wel verkrijgbaar bij de kantoren der betrokken Stoomvaartmaatschappijen.

Met inbegrip van de kosten der landreis kan men op 15 dollars per dag rekenen voor een duur van 14 dagen; is die korter, dan moet dit bedrag verhoogd worden en omgekeerd.

Het bedoelde, handige boekje van Reigersberg-Versluys, getiteld „*Amerika*”, is bij de *firma Nijhoff*, Voorhout te 's-Gravenhage, verkrijgbaar voor den prijs van *f* 2.50; men kan het ook door tusschenkomst van elken boekhandelaar bestellen.

Aan boord kan men het geheel stellen zonder andere uitgaven dan fooien aan den hutbediende, den tafelkelner en andere dienende geesten, die hier en daar een handje extra geholpen hebben.

Wat het aanleeren van Engelsche standaardzinnen betreft, wende men zich tot een leeraar in de Engelsche taal; het zou mij echter niet verwonderen, dat een van onze Oostelijke naburen wel een speciaal boekje had samengesteld van het „Amerikaansche-Engelsch”, met de specifiek Amerikaansche zegswijzen en zinswendingen (slang); deze zijn n.l. zóó afwijkend van het gewone Engelsch, dat Amerikanen en Engelschen elkaar nadoende, door overdrijving en bespottelijk makende onderstreeping van nationale of dialectische eigenaardigheden een grappig effect bereiken; het is eene bron van velen en vroolijke aardigheden (yokes').

E. S.

Persoverzicht.

In de „Nieuwe Crt.” van 25 dezer staat een uitvoerig artikel van S. Ritsema van Eck te Buitenzorg over

„De reorganisatie van het Indische bestuur”,

eindigend met de woorden:

„De gestie der Indische regeering in deze aangelegenheid getuigt niet van kracht, van bestuursvermogen. Na alle moeite en kosten aan deze zaak besteed, had men minstens mogen verwachten, dat het Java-centrische standpunt verlaten zou zijn, dat althans met Java of een deel van Java, ook een deel van de Buitenbezittingen voor organisatie zou zijn voorgesteld. Had men Sumatra niet aangedurfd, dan was Celebes daar, door Colijn speciaal aanbevolen en als Oostelijk bolwerk zeker alle aandacht waard. Maar alleen West-Java voor te stellen, maakt den indruk van weinig overtuiging. En nu men bovendien het adviseurschap voor de Buitenbezittingen heeft opgeheven, moet men constateeren dat ook in absoluten zin de bestuursmiddelen van Indië zijn verminderd; een fout, nu ons er alles aan gelegen moet zijn alle ontwikkeling te blijven omvatten, zonder haar te hinderen. Het bureau voor de Buitenbezittingen had de overgang moeten worden voor de vorming van gouvernementen op die buitenbezittingen. Het adviseurschap opheffen zonder er iets voor in de plaats te geven is den wijzer terug zetten.”

* * *

Dr. R. Broersma wijdt in de „N. R. Ct.” van 24, 26 en 30 dezer een drietal artikelen zijner serie „De Toekomst van Sumatra”, speciaal aan „Een regeerings-commissie voor Tapanoeli” komt tot het besluit:

„Om werkelijk gesteldheid en gezindheid van de bevolking te vernemen, moet men bezitten een groot vertrouwen, ontstaan en gekweekt in langdurigen omgang.

Aan dergelijke enkelingen lukt het, den kleinen man vrij-uit te doen spreken. Maar het lukt niet aan den hoogsten ambtenaar, den knapsten, den eerlijksten, die daar komt opzettelijk. Klagen over dienst en last van het gouvernement en over ambtenaren durft zoowel de Batak als de Maleier óók wel zonder zending van een commissaris. Want zij zijn geboren klagers.

Algemeen wordt vernomen, dat de reizen van den regeeringscommissaris in Djambi, Tapanoeli, Palembang, groote ontstemming hebben verwekt bij de gewestelijke bestuursambtenaren; zij voelen zich gekrenkt door wantrouwen, zij zien hun eerlijken ijver miskend. Hoewel zoo'n ontstemming zeer verslappend moet werken, is zij toch een aangelegenheid van personeelen aard, die hier onbesproken kan blijven.

Anders is het met een regeeringsbeleid, dat heil ziet in een opdracht als de onderhavige onmiddellijk na ongeregeldheden en verzet. Aan de goede bedoeling valt niet te twijfelen, maar een onderzoek naar toestanden en feiten in bepaalde gewesten behoort een ander karakter te dragen, zal het niet schade berokkenen aan den eerbied der bevolking voor het geheel onzer bestuursinrichting."

* * *

Uit Leiden wordt aan de dagbladen gemeld:

Het bestuur der (Studenten) Indologenvereeniging te Leiden heeft voorgesteld, het 3de lustrum te vieren met een Indisch studentencongres, dat 2 dagen zal duren. Op dit congres zullen drie stellingen worden verdedigd: één door een Chinees, één door een Indonesiër, en één door een Nederlander, die geacht worden een vertegenwoordigend karakter te dragen voor de geestesrichting in elk der drie groote volksgroepen, meer in het bijzonder een geestesrichting, welke iedere groep kenmerkend van de beide andere groepen onderscheidt. De Chung Hwa Hui verklaarde zich reeds bereid tot het congres mede te werken en zorg te dragen voor de Chineesche stelling; de Indische Vereeniging zal hetzelfde doen voor het Indonesische gedeelte en de Indologenvereeniging zal voor de Nederlandsche stelling zorgen.

In de dezer dagen gehouden vergadering der Indologenvereeniging is dit voorstel van het bestuur aangenomen, alsmede het voorstel, dat met de besturen der Indische Studentenvereenigingen zal worden besproken de oprichting van een Indische Federatie, welke de Indische studenten in Nederland moet omvatten en samenbrengen, en wier werkkring zoo begrensd kan zijn als haar eerste zwakheid misschien eischt, om dan later te kunnen worden uitgebreid.

Besloten werd dat dit congres zal plaats hebben op 23 en 24 November. De Chineesche en Japansche studenten te Leiden hebben reeds hun instemming betuigd. Uitgenoodigd tot het congres zijn of worden: Onze Koloniën te Delft; de Tsjoeng Hwa Hoei; de studentenafdeeling van Oost en West; de Wageningsche tropische land- en boschbebouwers; de Utrechtsche Studentenvereeniging ter voorbereiding van onze koloniale taak; de Indische Vereeniging en de Vereeniging van Ambtenaren B.B. De praeses der Indologenvereeniging, de heer H. J. van Mook, zal de Nederlandsche stelling verdedigen.

Op den eersten dag zullen twee stellingen worden behandeld: één des morgens en één des middags. Daarna vindt er een gemeenschappelijke maaltijd plaats en vervolgens een samenkomst der besturen, waarin de oprichting der federatie zal worden besproken. Den tweeden dag des morgens zal de derde stelling worden verdedigd. Met een thé dansant des namiddags zal de lustrumviering worden besloten.

De hoofdregeling der lustrumviering zal geschieden door de heeren H. J. van Mook, W. van Hoven en M. P. E. de Man; de regeling der andere voorbereidingen door de heeren L. A. van Hecking Colenbrander en J. W. de Stoppelaar.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Sport en karaktervorming.

In de „Loc." heeft Dr. G. J. Nieuwenhuis een warm pleidooi gehouden voor sport. Hij begint met op te merken, dat hij niet onder sport verstaat „de eenzijdigheid van het eeuwig en overal voetbalspelen, de ruwheid en patserachtige allures van veel teams", noch „het geteut om het theetentje van een tennisveld, op zichzelf niet onaardig, maar toch eigenlijk niet meer sport dan het flaneeren in de Kalverstraat".

Sport, die georganiseerd wordt om een volk te verbeteren, is oneindig rijker in haar vormen, strenger in haar leiding, nauwgezetter in haar eischen. Waar haar geest heerscht, daar zal het besef wakker geworden zijn, dat zelf-aanpakken bij sport hoort. Meer en meer worden ook in Indië de lichamelijke voordeelen van sport erkend, al leeft het oude systeem nog voort in één van de tallooze tropensuggesties: veel beweging deugt hier niet.

En juist in een warm land, „waar de aanvallen op onze gezondheid talrijker zijn, is sport noodig, omdat ze grooter vitaliteit, grooter weerstandsvermogen geeft omdat ze voor indolent worden behoedt, omdat ze het tekort aan prikkels, klimatologische en sociale" aanvult.

De hoogste waarde heeft sport echter voor de karaktervorming. Het is volgens Schr. psychologisch verklaarbaar, dat in alle landen van het verre Oosten, overal de eerste periode van louter kennisdorst wijken moest voor een, waarin de lichamelijke opvoeding naar voren trad.

In het Oosten begint men allengs te zien, dat „een maatschappij achterlijk in Westersche educatieve richting alleen den in Westerschen stijl gevoerden economischen strijd kan volhouden, als ze van haar kinderen gezonde menschen, doelbewuste werkers, sociaal voelende karakter, tracht te maken; niet als ze zich tevreden stelt met het bloot ingieten van Westersche kennis."

De groote opvoedende waarde van de sport spruit voort uit het nauw verband tusschen ziel en lichaam. Immers, „alleen belangstelling geeft opvoedende waarde aan het geleerde; alleen kennis, die ook in daden wordt omgezet, blijft; alleen een door gevoelens gekleurd weten voert tot daden."

En dit komt nergens beter tot zijn recht dan bij sport. Boven den weifelenden veelweter staat de minder geleerde man, die doortasten kan, beslissen durft, vol kan houden en weet aan te pakken. En van dat alles moge iets bereikt worden met onze kennis-opvoeding er is geen leervak, waarbij onder de sterkste gemoedsbewegingen en de krachtigste levenspols in één seconde beslist moet worden, wat te doen: naar de paal te rennen of te staan, alle verantwoordelijkheid voor het winnen met één bliksemslag voor zich te zien en dan te handelen.

„Vooral ons middelbaar onderwijs met zijn langen schooltijd, zijn vakkenoverlading, zijn — de leerling passief latend — voordrachtsysteem, zijn alleen in proefwerken en repetities, in cijferjacht culmineerende belangstelling, vooral dat onderwijs op een leeftijd, die om karakterkneding smeekt — mist deze het meest, omdat zijn eenzijdig intellectualisme een passief verzet, een werken met halve stroom oproept bij de jeugd."

„Hebben zij die voor het bestendigen van het systeem verantwoordelijk zijn, wel eens gedacht, welk een oorspronkelijk aanwezige liefde voor waarheid, zin voor orde en tucht, verlangen naar actie, drang naar uiting, dorst naar kennis door onze H. B. S. gedood wordt?"

Doch behalve het reeds genoemde leert de sport ook de kostelijkste aller eigenschappen, de zelfbeheersching niet slechts in het spel, doch ook daar buiten. Het lichaam toch moet sterk zijn om te winnen, daarom weg met alles wat dat lichaam schaadt; minder of niet rooken, geen alcohol, sterker strijd tegen sexueele verlangens.

Doch niet alleen het bewuste streven naar ingetogenheid, ook de meerdere kans op ontlading, op physische afleiding der puberteitsspanning vermindert de zucht naar andere prikkels en dat is in Indië van nog meer gewicht dan in Holland.

„Behalve de reeds genoemde voordeelen: volharding, vlug beslissen, zelfbeheersching, de meerdere zorg voor geest en lichaam, het opwekken van tucht en onderwerping aan zelf gekozen reglementen en scheidsrechters, heeft sport één gewichtig resultaat: ze leert samenwerking."

De sociale zin is in de Indische maatschappij niet bijster ontwikkeld en een beetje opvoeding in dezen zou waarlijk niet overbodig zijn, nu zoowel de Inlandsche als de Europeesche samenleving in nieuwe banen zich gaat bewegen van medezeggenschap en decentralisatie.

„De Filippino's begonnen pas na de interinoulaire matches oude antipathieën af te leggen, en intertribale veeten in de meer afgelegen bergstreken zijn vooral door de invoering van sport sterk afgenomen. En een van de nieuwste middelen, waarmee Korea gejapaniseerd wordt ,is: het samen laten spelen van Koreanen en Japanners tegen andere nationaliteiten."

De grootste verdienste van goede sport is misschien wel, dat ze geluk geeft aan de jeugd, recht jong geluk, door de ontvouwing van alle talenten, de ontlading van alle emoties, de ontwikkeling van alle krachten. Al is tegenspoed heilzaam, onaangenaam werk noodig, inspanning ook zonder plezier onmisbaar voor de volledige karakterontwikkeling, sterker prikkel tot nieuwe inspanning, krachtige drijfveer voor krachtdadigheid in alle levensuitingen, in werk en spel is geluk.

In dit licht bezien, begrijpen we, dat de burgemeester van Manila over sport aldus schreef: „Door de sport hebben de kinderen meer belangstelling in het andere schoolwerk gekregen, de school is er door geworden een meer actief instituut en hierdoor wordt ze regelmatiger en met grooter stiptheid bezocht."

Ten slotte stelt Schr. het „Sporthandboek voor Filippijnsche scholen" ten voorbeeld, daar volgens hem op de Fillippijnen het beste systeem van lichamelijke opvoeding ter wereld bestaat.

Geen leerling wordt als lid van den Sportbond toegelaten, die niet behoorlijke cijfers voor gedrag en vlijt op school heeft, zoodat het gevaar dat sport en school

elkaar tegenwerken uitgesloten is. Sport heeft het eigenlijk onderwijs intensiever gemaakt; de zedelijke opvoeding een fundament gegeven, de hygiënische een ruggegraat, de handenarbeid (werken werd vroeger als minderwaardig beschouwd) een steun.

„En ze heeft gemaakt, dat het departement van onderwijs niet zoozeer is een werkgever en controleur van de onderwijzers, een in paparassen en persoonlijke „kwesties" zijn tijd verprutsende ambtelijkheid, maar een allen bezielend en omvattende organisatie, die in beslag neemt, en dankbaar aanvaardt: elk stukje toewijding, werklust en orginaliteit, elk beetje liefde voor een ideaal."

Wij achten het een zeer gelukkig verschijnsel, dat de belangstelling voor de lichamelijke opvoeding in Indië steeds toeneemt. Van nabij hebben we waargenomen, hoe gymnastiek en sport voor Inlandsche leerlingen een krachtig opvoedingsmiddel is, om den wil te sterken, zelfbeheersching aan te kweeken en — te leeren de handen uit de mouwen te steken. Daarom is het te hopen, dat de Regeering er spoedig toe zal overgaan om gymnastiek en sport in te voeren op niet slechts alle lagere scholen, maar ook op de inrichtingen van voortgezet en middelbaar onderwijs tot in de hoogste klassen toe en we hopen ten zeerste, dat de krachtige en gedocumenteerde propaganda van Dr. Nieuwenhuis gunstige gevolgen zal hebben. De cursus voor spelleiders dit jaar te Bandoeng gehouden wijst op een gunstige kentering.

Malaria te Probolinggo.

Reeds meerdere malen gingen in deze rubriek stemmen op, die wezen op den slechten gezondheidstoestand van verschillende plaatsen en streken op Java tengevolge van het voortdurend heerschen van malaria. Zelfs werd eenige maanden geleden in dit blad een artikel gewijd aan de malaria in Indië, waarin uit particuliere berichten, zoowel als met officieele cijfers aangetoond werd, welk een grooten omvang de sterfte aan malaria op Java heeft.

Nu klinkt er in het „Soer. Hbl. weer een stem, die gedachtig aan het: „frappez, frappez toujours", nogmaals aandacht vraagt voor het stedeke „Probolinggo, waar de malaria als een ware geesel heerscht, en dat nog wel een plaats, waar èn een Kweekschool tot vorming van Inl. Onderw. èn een Opl. school voor Inl. Ambt. gevestigd is.

Toen de laatst gepubliceerde mortaliteitscijfers voor Probolinggo het hoogste percentage aangaven, toen men eindelijk tot de ontdekking kwam, dat er in de kampongs meer menschen aan de malaria sterven, dan in sreken, waar de pest heerscht, aan pest, toen is er gelast, dat er met bekwamen spoed nu eens wat gedaan moest worden.

De kweek- en opleidingsscholen moesten voorloopig van een waterleiding voorzien worden, terwijl aan alle kamers gaas moest worden aangebracht. Niettegenstaande de streng volgehouden chininekuur stijgt toch af en toe het aantal malariagevallen op bovengenoemde onderwijsinrichtingen, wat den B. G. D. er toe bracht te twijfelen, of er wel streng genoeg de hand gehouden werd aan het gebruik van chinine.

Ook kwam de vraag, of de huizen van het personeel wel met gaas waren afgesloten. Nu dat was het geval niet, met uitzondering echter van één gouvernementswoning, die een onderwijzer uit eigen zak muskietenvrij had laten maken, hetgeen dien onderwijzer door de B. O. W. zeer kwalijk genomen werd. Een hoofdingenieur heeft een plan opgemaakt voor een rationeele afwatering van heel Probolinggo en 'n paar muskietenvangers zijn naar die plaats gezonden om den strijd aan te binden met de muskieten. Plannen genoeg; als die nu maar tot uitvoering komen. Voor de pestbestrijding is geld beschikbaar, veel geld. En de pest doodt wel, maar verzwakt het volk niet. De malaria is veel wreeder. Die doodt, en die verzwakt, drukt zijn stempel op de jeugd, en daarom vragen wij met aandrang, ook voor de malaria-bestrijding niet enkel een paar muskietenvangers te sturen. Niet te vragen, of er wel voldoende pillen worden geconsumeerd. Niet al te veel te confereeren. En niet te veel rapporten te schrijven. Maar om wat te doen."

Pro Juventute.

In het „Soer Hbl." kondigt Jurist de geboorte aan van een nieuwe vereeniging „Pro Juventute", welke zich, zooals bekend is, ten doel stelt het misdadige kind te verbeteren en van het kwaad af te houden. Voor de jonge vereeniging ligt een arbeidsveld gereed, „waarvan de intensieve bewerking buitengewone moeite en inspanning zal meebrengen."

Het eerste, wat haar te doen staat, zal zijn, dat ze van stonde af aan stelling neemt „tegen het euvel van de „onware erkenningen" en tegen het onbeperkt verstrekken door den staat van het Europeaanschap aan uit Inlandsche moeders geboren en indirect tegen artikel 275, 2e. van het B. W. dat wettiging toelaat van erkende kinderen, geboren uit een moeder, die tot de Inlandsche of daarmee gelijkgestelde bevolking behoort."

Het B. W. laat straffeloos het erkennen toe van kinderen, voortgekomen uit Inl. vrouwen, waarvan het gevolg is, dat die kinderen ook gewettigd kunnen worden. De gevolgen daarvan op maatschappelijke en sociologisch gebied zijn door den Indischen wetgever blijkbaar niet berekend.

Wie eenigszins van nabij bekend is met de toestanden, wie die verschoppelingen der maatschappij gezien heeft, die zonder de hulp van Van der Steur zouden zijn afgedaald tot den laagsten trap van ontwikkeling en ondanks die hulp soms nog verongelukken, zal moeten toegeven, dat het mes dient gezet te worden in het instituut der erkenningen.

Wil iemand gelijkgesteld worden met Europeanen, zoo moet hij aan veel eischen voldoen, die niet gesteld worden aan een „erkende" verschoppeling der Indische maatschappij.

„Men staart te veel op het afstammings-begrip, dat ons steeds verder zal voeren van een geordende maatschappij, voor zoover het hare onderste lagen betreft, die eene misdadiger, ontevreden, tot samenrotten geneigde groep doet ontstaan en waarvan alleen de wetgever de schuld is."

Het geneesmiddel zal gezocht moeten worden in de afperking van het instituut der erkenningen.

Van den vader zal men een zekere maatschappelijke welgesteldheid moeten eischen, met waarborgen voor de toekomst, terwijl bepaalde groepen, b.v. de soldatenstand, moeten uitgesloten worden.

Het euvel vreet zóó in, dat men slechts door doortastend optreden kan redden, wat langer dan een eeuw bedorven is.

„Voor de klasse van dergelijke verschoppelingen, met wie de Indische maatschappij thans opgescheept zit, zal de vereeniging „Pro Juventute" op dienen te komen, om goed te maken aan hen, die door de zorgeloosheid van den Indischen wetgever in het begin der 19e eeuw geworden zijn, wat ze nu zijn: paria's."

Suriname.

De beschouwingen over de verkrijging onzer West-Indische Koloniën door de Vereenigde Staten zijn niet van de lucht. In ons nummer van 4 October wezen wij op het artikel van *Prof. Chester Lloyd Jones* in de *New York Herald*. De hoogleeraar kwam tot de conclusie, dat de verkrijging van de eilanden zou zijn aan te bevelen voor de ten uitvoerlegging van de algemeene Caraibische politiek der Vereenigde Staten, maar dat het bezit van Suriname grooter nadeelen zou kunnen medebrengen dan voordeelen.

In „*Onze Zelfstandigheid*" (orgaan van het comité 's-Gravenhage van den Bond van Neutrale Landen, afdeeling Nederland) van 15 October vinden wij nu een artikel besproken, dat voorkomt in de Amerikaansche „*Independant*" van 21 Juli en tot titel heeft: „*let us buy the Dutch West Indies.*"

Het is twijfelachtig, meent de Amerikaansche schrijver, of Nederland zijne neutraliteit zal kunnen volhouden. Door Engelsche en Amerikaansche maatregelen zal Nederland de blokkade, die het van den zeehandel, zijn levensader, grootendeels berooft, dezen winter erg gevoelen en de pro-geallieerde gevoelens der Nederlanders konden wel eens in een andere richting omslaan. Een blijvende breuk met Duitschland zou voor Nederland ruïneus zijn. Toonde Nederland eenige neiging om met de Entente mede te gaan, dan zouden de Duitsche troepen het land binnenvallen en Nederland zou misschien België's lot deelen. Maar in ieder geval, als Nederland door de Entente of door de Centralen werd veroverd of gedwongen om aan den oorlog deel te nemen, zouden de Nederlandsche koloniën „be thrown in with the spoils of war to be held by the strongest or to be disposed of by bargaining around the conference table."

Met Nederlands O.-I. bezittingen hebben de V. S. niets te maken, maar de overgang der W.-I. bezittingen aan een andere Europeesche mogendheid zou de Monroe-leer in het spel brengen, bijzonderlijk volgens de interpretatie van het amendement-Lodge van 1912. De heer Lansing zegt in zijn rapport van 22 Januari 1917:

„De Caraibische zee ligt binnen de bijzondere belangensfeer der V. S., vooral sedert de opening van het Panamakanaal, en de mogelijkheid van een verandering van souvereiniteit over eenig eiland thans onder vreemde heerschappij, zou voor de V. S. een ernstige zaak zijn."

De schrijver verklaart dan, dat de Nederlandsche W.-I. bezittingen voor Nederland geen waarde hebben, maar voor de V. S. zeer veel waard zijn. Suriname zou door toevoer van Amerikaansch kapitaal welvarend worden. Een spoorweg zou de kust verbinden met de rijke Amazone-vallei.

De Deensche eilanden (138 vierkante mijlen) gingen voor 25.000.000 dollar in Amerika's bezit over. De totale oppervlakte der Ned. W.-I. koloniën, inclusief Suriname, is ongeveer 5000 vierkante mijlen. Maar men kan niet verwachten, dat de V. S. daarvoor denzelfden prijs zouden geven — per hectare — als voor het Deensche gebied. Nederland, verklaart de schrijver, wordt zwaar door den oorlog getroffen, al hebben de Duitschers ook hooge prijzen voor Nederlandsche producten betaald. De Nederlandsche financiën worden op een zeer zware proef gesteld, en onder die omstandigheden zou men onderhandelingen kunnen beproeven. De regeering der V. S. heeft kortelings Duitschlands intriges gepubliceerd ter verkrijging van het eiland Margarita bij de kust van Venezuela. Curaçao heeft een dergelijke ligging en zou een nog ernstiger bedreiging vormen voor de veiligheid der V. S., want de haven is prachtig en het eiland zou een formidable duikboot-basis vormen.

De schrijver in „*Onze Zelfstandigheid*" betoogt, dat de waarde van „De West" voor Nederland uitsluitend berust op gevoelsoverwegingen. „Wanneer Nederland West-Indië aan de V. S. overdeed, zou de ruil voor de bewoners niet slecht zijn. Zij zouden blijven onder een rechtvaardig, verlicht bestuur. En wanneer nu het verkoopcontract een clausule inhield waarbij de V. S. aan Nederland het ongestoord bezit van Ned. O.-Indië tegen iedere agressie van buiten garandeerde, zou de transactie voor Nederland en voor Ned. O.-Indië van het grootste belang worden." De schrijver zet dan uiteen wat men zoo al zou kunnen doen met de koopsom, indien deze 400.000.000 dollar bedroeg. Naar den maatstaf van hetgeen de Deensche bezittingen opbrachten, zouden de Nederlandsche 905.800.000 dollar waard zijn, merkt de schrijver in een noot op. Wij betwijfelen het zeer sterk of de Amerikanen vele millioenen zullen over hebben voor een stuk van het vasteland van Zuid-Amerika.

Wij zullen ons hier bepalen tot de opmerking, dat wij niet gelooven aan de mogelijkheid van de verlangde garantie en hadden de V. S. geen bezwaar de bedoelde clausule in het „verkoopcontract" op te nemen, dan vreezen wij dat deze overeenkomst te zijner tijd zou kunnen blijken — malgré de beste voornemens der V. S. — de waarde te hebben van een vodje papier. Wie weet nu reeds welke combinaties van staten in de toekomst mogelijk zullen blijken?

En wij, die meenden, dat men den worstelstrijd voortzet „opdat het oorlogsmonster nooit meer den kop zal kunnen opsteken". Wordt dit bereikt, waarvoor is dan de bedoelde garantie noodig? Zouden onze O.-I. koloniën ons worden afgenomen, ook als er geen wolkje aan de lucht is?

Een veiliger middel om onze O.-I. koloniën te behouden dan welke clausule ook in een verkoopcontract, achten wij hetgeen de heer *J. S. C. Kasteleyn* voorstelt in een ingezonden stuk in de *N. R. Ct.* van 30 October, ochtendblad B.

De bevolking van de Deensch W.-I. eilanden „was vol geestdrift voor de verandering." We betwijfelen het of de bevolking van *onze* W.-I. koloniën dat ook zou zijn.

* * *

In de *N. R. Ct.* van 26 October — ochtendblad A — een ingezonden stuk van *Dr. Th. Lens*, getiteld: „*Nog eens* „ „*Europeesche kolonisatie in Suriname*" ", geschreven naar aanleiding van de plannen van den heer *J. J. Leys* — zie ons nummer van 11 October — en van het daarover verschenen ingezonden stuk in de *N. R. Ct.* van 20 October, besproken in ons nummer van 25 October. *Dr. Lens* heeft de stellige overtuiging „dat bij raseering en inpoldering van terreinen, bij prophylaxis tegen de bovengenoemde ziekten — malaria, ankylostomiasis en filariasis — en met de moderne, technisch volmaakte landbouwwerktuigen, door blanken in Suriname een intense landbouw kan worden uitgeoefend."

Afgezien van de millioenen, die de bestrijding dezer ziekten zouden kosten — waarop ook Dr. Lens wijst — zouden wij gaarne zijne meening willen kennen over de moderne theorieën omtrent de directe inwerking van het tropische zonnelicht op de minder gepigmenteerde rassen.

De bespreking van des heeren Leys' plan in „*De Standaard*" van 10 October lezende, viel het ons op, dat het blad van meening is, dat er „ongetwijfeld iets van aan is, dat de Herrnhutters voor geen gering deel zwakker in hun geloof zijn komen te staan."

De Herrnhutters zullen waarschijnlijk vreemd te moede zijn, wanneer zij van dezen hunnen „terugtred" lezen, waarvan zij zich zeker niet bewust zijn.

„*De Standaard*" voegt er ter verzachting bij: „We danken voor Suriname aan de Herrnhutters van jaren her zooveel goeds, dat ze steeds in dankbare herinnering bij ons blijven moeten."

Curaçao.

In de „Amigoe" van 11 Aug. lezen wij:

„Sinds enkele dagen ligt voor den waterkant der Overzijde een rank zeiljacht, de „Hendrika" ten anker. Maandagmiddag ging de havenmeester met zijn kinderen er een tochtje mee maken buiten de haven, in de volle zee. Dinsdagmiddag doorkruiste onze wakkere loods H. van der Hoeven de haven er mede en trok aller bewondering door zijne koene manoeuvres. Wat loopt dat kleine jacht fijn, wat kan daar scherp mee gezeild worden! 't Is een lust voor sportliefhebbers, die de edele zeilkunst verstaan. Als er een oorlogsboot binnen is, zal dat pleizierjacht veel aftrek vinden. Goede zeilers zien dadelijk, dat het iets bizonders is, een fijn jacht.

Maar de bedoeling van den eigenaar is, het ook aan liefhebbers van een zeiltochtje te verhuren. Een vertrouwde kapitein en een matroos worden meegegeven. Het bootje is absoluut veilig, als men zich slechts houdt aan de waarschuwing van den schipper, zich stevig vast klemt, als het scheepje schuin scheert over de golven, en niet bang wordt, al komt er ook een zeetje over.

Voor dames is het alleen te gebruiken bij heel kalm weer, ook niet voor kinderen zouden wij het durven aanbevelen, maar voor jongemannen, die eens een heerlijk tochtje willen maken en echt genieten van een zeilvaart, is het een ideaal.

Ook om veilig voor den wind een snelle reis te maken naar Daybaai of Westpunt is het een prachtig verkeermiddel zonder het minste gevaar.

Per jacht heen en per auto terug; vlugger kan het niet, en evenmin goedkooper.

* * *

Omtrent de draadlooze telegrafie schrijft hetzelfde blad:

De officier, die hier achter bleef, gaat door met zijn onderzoekingen en proefnemingen. Menschen van S. Willbrordo vertellen, dat op Dania een station voor de Draadlooze wordt opgericht. De chef der Draadlooze, de heer Molenkamp, gaat er meermalen heen.

* * *

Het blad van 18 Aug. j.l. meldt o.m.:

„Gisteren had in den hoofdcursus op Pietermaai het openbaar examen plaats tot verkrijging van het diploom van hoedenvlechtster.

Van de 18 candidaten werd slechts 1 afgewezen.

De examinandae hadden allen een modelhoedje gevlochten, waarin alle finesses der kunst waren toegepast.

De nieuwe methode vlecht den rand van den hoed omgekeerd, het binnenste buiten, zoodat bij opgeslagen rand het fijne weefsel gezien kan worden, en niet zooals vroeger, wegvalt binnen den omgeslagen rand.

Er werden proeven geleverd van het heelen van gescheurde hoeden, en het invlechten van kleine stukjes om gaten te dichten. Ook kleurproeven werden genomen.

Hoeveel strootjes gaan er in een hoed?

Dat loopt van 2600 tot 3000.

De gevlochten hoeden waren allen van 15—30 à 40 Gld. waard.

* * *

„Een stout stuk".

Onder dit hoofd lezen wij:

„Te Willemstad werd telegrafisch bericht ontvangen, dat de sleeper der „Curaçaosche", met den petroleumlichter op reis naar Maracaibo, nabij Aruba drijvende was. Onmiddellijk nam de directeur, de heer P. Jansen, de noodige maatregelen om de noodige hulp te gaan brengen. Persoonlijk ging ZEd. met den loodsmotor, bestuurd door den loods H. van der Hoeven, naar Aruba. Algemeen vond men dat een koen bedrijf, maar dacht niet anders, dan dat per zeilschip de terugtocht zou worden aanvaard.

Maar twee dagen later kwam de sleeper „Don Alberto" met den heer Jansen aan boord de haven weer binnen en tegen acht uur, zoo waar, ook de loodsboot met H. van der Hoeven. De lichter kon in de haven van Aruba in veiligheid worden gebracht.

Per motorbootje van Aruba hierheen!

't Is een stout stuk! Maar 't heeft er gespannen ook. De nacht was ruw en de zee liep hoog. Van tijd tot tijd viel de loodsboot van een hooge golf pardoes omlaag met zulk een smak, dat de loods dacht: de bodem splijt onder mijn voeten." Eens, na zoo'n val, stond de machine stil. Daar lagen ze tusschen de hooge golven, prijs gegeven aan stroom en wind, de boot telkens vol

water. Reeds had men een noodzeiltje in elkander gewerkt, toen de motorist van de „Brandan”, die ook aan boord was, de machine weer op gang kreeg.

Zoo zijn ze voortgesukkeld tot Daybaai, waar ze ankerden om een kleinigheid te gebruiken. Volle vier en twintig uren had men gevochten tegen de zee en was bek af. Na een uurtje gerust te hebben, kwamen ze Donderdagmorgen tegen achten veilig de haven binnen.

Deze reis is een prachtreclame voor de Kromhoutmotoren, maar ook een schitterend bewijs voor de flinke zeemanskunst en koenen zeemansdurf van onzen wakkeren loods H. van der Hoeven.

* * *

Aan het verslag over 1916 der „Kon. Ned. Mij. tot exploitatie van petroleum-bronnen in Ned.-Indië” is het volgende ontleend:

„In ons vorig verslag deelden wij mede, dat als middelpunt voor de verwerking van onze Venezolaansche ruwe olie, voor zoover die niet in Venezuela zelf geplaatst zal kunnen worden, het eiland Curaçao was gekozen.

„De uitwerking van deze plannen is thans belangrijk gevorderd. Wij gingen in het najaar van 1916 over tot de oprichting van de Curaçaosche Petroleum Maatschappij, met een kapitaal van *f* 4.000.000. Voor rekening van deze Maatschappij, werd de bouw van eene raffinaderij volgens het vroeger reeds meermalen genoemde Trumble-stelsel ter hand genomen, welke raffinaderij eene capaciteit zal verkrijgen van 1000 ton daags. De talrijke moeilijkheden bij de aflevering van materialen en het steeds groeiende tekort aan transportmiddelen vertraagde den bouw zeer. Wij meenen thans echter te mogen verwachten, dat in dit jaar de raffinaderij in bedrijf zal komen. De aanvoer van ruwe olie uit Venezuela naar Curaçao zal bezorgd worden door eenige sleepbooten en lichters, welke laatste door de tijdsomstandigheden van hout moeten gebouwd worden.

„De producten, uit de ruwe olie verkregen, zullen van Curaçao uit zoowel op de wereldmarkt als op de locale markten door ons verkocht worden.”

WAT DE INLANDER ZEGT.

Kweekscholen voor Inl. Onderwijzeressen. Volgens de *Sinar Djawa* heeft de Regeering het besluit genomen, over te gaan tot het oprichten dezer zoo noodige onderwijsinrichtingen. Per circulaire worden nu Europeesche onderwijzeressen opgeroepen. Het bezit van de hoofdakte is daarvoor geen vereischte. Zij ontvangen een salarisverhooging van honderd gulden 's maands, benevens een toelage voor de bemoeienis met het internaat.

De „Prinsenbond”. Deze Vereeniging te Djokdjakarta, staande onder leiding van *Prins Soerodiningrat* heeft — aldus schrijft hetzelfde blad — reeds herhaaldelijk blijken van belangstelling gegeven in de openbare zaak. Zoo werden indertijd door haar verschillende lezingen gehouden op de hoofdplaatsen der regentschappen van het gewest Djokdjakarta, over het nut der woningverbetering, welke telkens door duizenden personen bijgewoond werden. Alzoo worden niet alleen in zeer ruimen kring betere begrippen verspreid omtrent de maatregelen tot bestrijding der pest, doch kon ook de kleine man uit de houding der prinsen een aansporing putten om ten opzichte der woningverbetering loyale medewerking te betoonen. Intusschen is deze Bond uit den aard zijner samenstelling steeds aan enge grenzen gebonden. Alleen prinsen van den bloede mogen tot het lidmaatschap worden toegelaten en zoo zijn er nooit meer dan vijftien leden. Er bestaan thans plannen tot een algeheele reorganisatie. Het blad vernam uit goede bron, dat men den bond wil uitbreiden tot alle adellijken, zoodat dus ook de talrijke Raden Mas in de vereeniging kunnen worden opgenomen. Komt dit plan tot uitvoering, dan zal men elke groep adellijken nog onder een afzonderlijk „hoofd” stellen. Zoo krijgen dus de prinsen van den bloede in den nieuwen bond een apart „hoofd”; ook hunne afstammelingen enz., zoodat gelijken van rang allen in den bond een afzonderlijke klasse vertegenwoordigen. Het geheel zal echter samenwerken in het belang der vereeniging. Ook adellijken in de Gouvernementslanden, benevens sultansdienaren, zullen dan ook lid kunnen worden.

Een Copra-Wedstrijd. De Chineezen in Toeloeng Agoeng zijn flink aan het speculeeren in coprah, vermeldt een correspondent van de *Sinar Djawa*. De vereeniging „*Insulinde*” heeft de oliefabriek van den Chineeschen eigenaar overgenomen en ziet zich, naar het schijnt, voor niet geringe moeilijkheden geplaatst bij den aankoop van de grondstof. Alle Chineezen, die maar een paar rijksdaalders rijk zijn, gingen aan het opkoopen van coprah en de eigenaren van klappers varen er wel bij, want ze bieden tegen elkaar op, dat het een lust is. De verkooper van de oliefabriek is aan het bouwen van groote *goedangs*, vlak tegenover zijn vroegere fabriek, naar verluidt, voor het opslaan van coprah. Of het een nieuwe, groote combinatie is, of dat het opkoopen geheel op eigen risico geschiedt, is niet bekend, maar voor de fabriek van „Insulinde” komt dit op hetzelfde neer. Eerst later zal kunnen blijken, wat er achter deze algemeene opkooperij verscholen ligt. Of het alleen dient om „Insulinde” te „melken”, of om te profiteeren van den te verwachten concurrentiestrijd tusschen „Insulinde” en haar machtigen concurrent! Van enkele zijden gewerden den correspondent verzoeken om nadere inlichtingen. Hierop kan voorshands alleen geantwoord worden, dat de firma, welke optreedt voor den aankoop en het trekken van verschillende oliefabrieken, binnen de machtssfeer der nieuwe combinatie, den heer Taylor tot hoofd heeft. Dat het bij het ontstaan van dezen strijd heet zal toegaan, ondervindt „Insulinde” bij haar bedrijf te Toeloeng-Agoeng nu reeds.

Een Ontslag. De *djaksa* van Poerworedjo, een zeer vooruitstrevend Javaan, tevoren assistent wedono van Senèn (Batavia), die de vijfjarige H. B. S. heeft afgeloopen, is onlangs uit zijn betrekking ontslagen. De *Bintang Soerabaja* vernam het volgende omtrent de aanleiding hiertoe: Op zekeren dag, toen er zitting zou worden gehouden, waarbij vonnis zou worden geveld in een moordzaak — toevallig was de uitspraak reeds eenmaal uitgesteld — had genoemde *djaksa* zich, om de een of andere reden, verslapen. Om geen gek figuur te slaan, meldde hij zich schriftelijk ziek aan bij den Voorzitter van den Landraad. Deze kwam daardoor in een moeielijke positie. De zitting zou zonder den djaksa niet door kunnen gaan, terwijl een tweede uitstel bezwaarlijk zijn ging. Daarom schreef de Voorzitter den djaksa een beleefden brief, of hij toch niet de zitting zou kunnen bijwonen, al zou hij — de djaksa — niets behoeven te zeggen of te schrijven. Op dezen brief gaf de djaksa een mondeling antwoord, dat de grenzen der wellevendheid verre overschreed, temeer, waar het bestemd was voor den chef. De djaksa moet n.m. tegen den oppasserbrenger van het schrijven van den Voorzitter gezegd hebben: „Zeg aan den Kandjeng Toean, dat ik ziek ben, en dat ik niet wensch gehoor te geven aan zijn oproep om te komen. Al zou de Gouverneur-Generaal in eigen persoon mij ontbieden, dan kwam ik nog niet.”

De plichtgetrouwe oppasser bracht dit bescheid woordelijk aan den chef over. Toen diende de voorzitter van den Landraad een aanklacht in bij den Assistent-Resident. Deze liet er geen gras over groeien en ontbood den djaksa om de zaak te onderzoeken. En ziet, de djaksa kon wel bij den Assistent-Resident komen. Toen de Assistent-Resident hem wees op het onbetamelijke van zijn gedrag, antwoordde de djaksa, dat, aangezien de voorzitter van den Landraad in den dienst toch niet met hem accordeeren kon, hem niets anders overbleef dan op staanden voet zijn ontslag te vragen. Doch hiermede nam de voorzitter van den Landraad geen genoegen, deze was niet tevreden met een „eervol ontslag op verzoek”, doch stond er op, en kreeg 't ook gedaan, dat het hier betrof een geval van dienstweigering en dat schorsing daarvan het gevolg moest zijn. De djaksa is nu voornemens om zich naar Japan te begeven! (*sic*). Zoo besluit het blad kort.

Een Kostbare Vondst. Kort geleden bracht een Javaan van de dessa Tjepoko (Klaten-Solo) bij het bewerken van zijn sawah, een aantal gouden voorwerpen uit den grond te voorschijn, waaronder zeer fraaie vingerringen met en zonder steenen, een urn en eenige stukken van oorsieraden. De eerlijke vinder bracht zijn vondst bij het betrokken kampong-hoofd, die er voor zorgde, dat alles in het bezit van den *Soenan* kwam. Deze stelde de voorwerpen, ter onderzoek, in handen van een ambtenaar van den oudheidkundigen dienst. Het bleek, dat zij afkomstig waren uit den Modjopaitschen tijd. De kostbare voorwerpen hebben nu in het ongeveer vijf jaren geleden door den Soenan gestichte Oudheidkundig museum een plaats gevonden, terwijl de vinder een bedrag van *f* 10 ten geschenke kreeg. (*Sinar Djawa*).

Zou 't waar zijn? In de *Pantjaran Warta* komt de volgende krasse beschuldiging voor: „Het *Soekoe-*

hoofd van Negeri Batin (Toelang Bawang) is onlangs ontslagen, omdat hij geen bijdrage heeft willen geven voor het feest op het Europeesch nieuwjaar (1 Januari 1917). Er moet in December 1916 een circulaire bij de Inlandsche hoofden zijn rondgegaan om gelden in te zamelen ter bestrijding der kosten van het nieuwjaarsfeest. Genoemd hoofd stond op de lijst voor een bijdrage van ƒ 5. Vele hoofden, die aan het feest hebben deelgenomen, zijn nu nog hun, bij de circulaire vastgestelde, bijdragen schuldig. De stakkers hebben nauwelijks het noodige voor hun huishouden.''

WAT DE CHINEES VERTELT.

Moeilijke Tijden. De *Djawa Tengah* heeft 't over de enorme toename der bevolking op Java en de in verband hiermede onstane moeilijkheden, waarin de bevolking, grootendeels uit landbouwers bestaande, verkeert om in haar levensonderhoud te voorzien. Ook is er nu een tekort ontstaan aan bouwgrond, geschikt om met voedingsgewassen beplant te worden. Om hierin de bevolking tegemoet te komen, acht de schrijver 't noodig, dat de Regeering de bosschen moest openstellen, die nu nog voor haar gesloten zijn. Wel is waar wordt als bezwaar hiertegen aangevoerd, dat die bosschen voor het behoud van de waterhoeveelheid in stand gehouden moeten worden, doch schrijver acht zulks geen onoverkomelijk bezwaar, vermits er nog genoeg bosschen aanwezig zijn.

P. Chinaman aan het Woord. Deze schrijft in hetzelfde blad naar aanleiding van de veroordeeling van *Mas Marco*, dat *Tjipto* eigenlijk gelijk had, toen deze verklaarde, dat die veroordeeling geen schade zou berokkenen aan de zaak der evolutie, daar achter *Marco* nog duizenden zouden staan, die de banier der evolutie omhoog zullen houden en doen wapperen. Verkeerd is 't van het Gouvernement ingezien, zoo oordeelt *Chinaman*, om het optreden van Marco voor een poging tot omverwerpen van het gezag te houden. Niets zal den gang der evolutie vermogen tegen te gaan. 't Is nog de vraag, of de Regeering onze bezwaren zal willen aanhooren. Zij zal daar wellicht niet de minste moeite voor doen. Zoolang de bezwaren, die tot deze actie aanleiding gegeven hebben, niet opgeruimd zijn, zal men er mee voortgaan. Schrijver wacht nu nog steeds af, wat de Regeering tegen het *Bat. Nieuwsblad* zal doen naar aanleiding van het geschrijf over de Chineesche regeering te Peking, en maakt een vergelijking met wat de Hollandsche Justitie tegen ,,de Telegraaf'' gedaan heeft, terzake van uitlatingen over de Centralen in Europa.

Zesde Indiërs-Congres. In meergenoemde *Djawa Tengah* komt hierover een verslag voor. O.m. werd uitvoerig besproken en als vaststaand aangenomen, dat de Regeeringszorg in het belang van de volksgezondheid ten eenenmale onvoldoende moet worden geacht, op grond van hetgeen er alzoo voor de bestrijding van pest en malaria is gedaan. Daar deze onvoldoende zorg voornamelijk geweten moet worden aan gebrek aan geneesheeren, zoo werd besloten, dat de vereeniging ,,*Insulinde*'' flink propaganda zal gaan maken voor de ,,Stovia'' en voor de Inlandsche Artsenschool te Soerabaja. Ook werd het besluit genomen om bij de Regeering krachtig aan te dringen op vermeerdering van het aantal scholen, toegankelijk voor *alle* rassen. Betoogd werd, dat daarom alle in Indië geborenen (Indiërs) eendrachtig samen moeten gaan en deel nemen aan de beweging, door ,,*Insulinde*'' in het leven geroepen. De opmerking werd evenwel gemaakt, dat gebleken was, dat de Chineezen blijkbaar de voorkeur geven aan afzonderlijk ageeren. Voorts werd ook besloten, er bij de Regeering op aan te dringen, dat de Maleische taal als de officieele taal zou worden aangenomen en ingevoerd, opdat er later geen vergissingen of fouten meer zouden voorkomen in de vertalingen door tolken bij rechtsgedingen. Frappante gevallen werden hiervan opgegeven. Ook werd in overweging gegeven, de voorzitters van Landraden in de Maleische taal een examen te doen afleggen, door Inlandsche onderwijzers af te nemen.

Gelijkstelling. De *Sinar Sumatra* spreekt nogmaals met minachting over de Chineezen, die om gelijkstelling met Europeanen verzoeken en constateert met welgevallen, dat de drang daartoe thans véél minder geworden is. De verplichting om als gevolg van die gelijkstelling mee te moeten schutteren, zal, volgens het blad, grootendeels hiertoe aanleiding gegeven hebben. Die ,,*verzoeken*'' om gelijkstelling afkeurende, geeft schrijver als reden hiervoor aan, dat de Regeering verplicht is die gelijkstelling aan allen te verleenen.

In een volgend nummer van hetzelfde blad, noemt een andere schrijver, die zich ,,*Sinaasappel*'' noemt, bovengenoemd betoog een ,,smalend artikel'' en maakt de opmerking, dat de schrijver, die zoo geeft op het aanvragen van gelijkstelling, maar de Regeering toch wil *dwingen*, die gelijkstelling aan *allen* te verleenen, het bewijs geleverd heeft, dat hij zelf wel van die gelijkstelling gediend zou zijn.

S. I. De *Warna Warta*, het streven van de *Sarikat Islam* prijzende, vindt 't evenwel jammer, dat ieder een lid van deze vereeniging kan zijn. De meeste dessamannen zijn nog dom en onbegrijpelijk voor de goede bedoelingen, meent schrijver, en als er nog voormannen aangetroffen worden, zooals *Abdoel Moeis*, die zich nog zóó kunnen vergissen, wat is er dan van den gewonen Inlander in de dessa te verwachten? Deze overweging heeft ook wel den doorslag gegeven tot het afzenden van het zooveel besproken telegram aan de Chineesche Regeering, waarin de ,,*Siang Hwee*'' om hulp heeft gevraagd.

Vergelijkingen. Hetzelfde blad is vol lof over de houding der Nederl. Regeering en Justitie in hare vervolging tegen ,,de Telegraaf'' betreffende opneming dier vunzige artikelen, en knoopt daaraan de beschouwing vast, dat deze houding wel niet anders kon wezen, daar de beschimping een zwak land gold. Het zou daarom zeer zeker te pas komen, dat de Justitie in Indië het Bataviaasch Nieuwsblad buiten vervolging liet voor diens beschimpen van de Chineesche Regeering.

Elders wordt opgemerkt, dat de Regeering, die neutraal wil zijn tegenover alle godsdiensten in Ned. Indië, ook de bedehuizen van de Chineezen en Inlanders zou moeten oprichten en onderhouden zooals zij 't die van de Christenen doet. Dat de Christelijke godsdienst waarlijk niet beter is dan die der Chineezen en Inlanders, bewijst wel de tegenwoordige Europeesche oorlog. De belijders bestrijden elkaar fel, terwijl toch Christus *naastenliefde* predikte. De schrijver vraagt dringend aan de Chineesch-Maleische en Inlandsche pers om aan zijn hiervoren geopperd denkbeeld adhaesie te willen betuigen, opdat het verwezenlijkt zal kunnen worden.

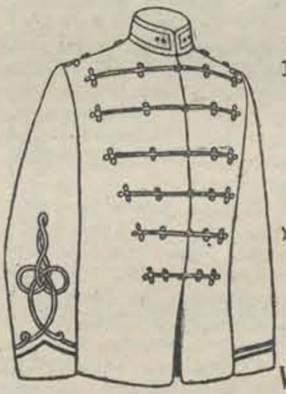
Afkeuring. Meergenoemd blad keurt 't in de Chineezen af, dat er nog zoovelen onder hen zijn, die hunne kinderen liever naar de Holl. Ch. scholen dan naar die van de *Tiong Hoa Hwe Koan* zenden, en dit alleen, omdat daar de kinderen een weinig Hollandsch leeren. Ja er zijn er zelfs, die hunne kinderen in de kampongschooltjes laten opnemen, waar onderwijs gegeven wordt door ontslagen militairen, enz.

Hoe 't opgevat wordt. Naar aanleiding van de opmerkingen in de *Warna Warta*, dat de Hollandsche bladen het streven van het Comité ,,Indië Weerbaar'' geprezen hebben, doch niet wisten, dat een groot deel van Indië het daarmee oneens was; daar 't een leugen was, dat het Comité kon optreden in naam van de Indische ingezetenen in 't algemeen, merkt de *Djawa Tengah* op, dat *I. W.* haar doel en streven alsnog zou moeten wijzigen en dan haar invloed bij de Regeering zou moeten aanwenden om gedaan te krijgen, dat Borneo, Celebes, de Molukken en de kleine Soenda-eilanden aan de eene of andere groote Europeesche mogendheid verkocht werden, die beter in staat is om deze eilanden en hunne bevolking te ontwikkelen. Daarna zou 't overweging verdienen om een verbond met Amerika, Japan en met Duitschland te sluiten en om onder hunne bescherming een sterk volksleger te onderhouden voor Java en Sumatra. Hierbij wordt dan nog aangehaald, dat de heer van Kol ook al dezen raad gegeven heeft; wel een bewijs — zoo eindigt de schrijver — dat Nederland niet in staat is, zijn zoo uitgestrekte bezittingen te beheeren! (Sic).

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Teruggave van Duitsche koloniën.

De Duitsche pers heeft met genoegen gewag gemaakt van Engelsche stemmen vóór een herstel van Duitschland als koloniale mogendheid. De Deutsche Kolonialzeitung van 20 October is er vol van, twee artikelen

,,Englische stimmen für eine Verständigung uber die Kolonien'' van Oberregierungsrat Dr. E. Jacobi en ,,Englische Kolonialangebote'' van Paul Dehn zijn er aan gewijd. Zij drukken beide hun voldoening er over uit, dat Sir Harry Johnston, die vóór den oorlog al een groot verdeelplan van Afrika gereed had, en die in 't begin van 1915 bij de verdeeling Duitschland uitschakelde, nu tot ander inzicht gekomen blijkt te zijn. Wij kunnen hier buiten beschouwing laten in hoever deze meeningverandering door de oorlogssuccessen en de activiteit van de onderzeeërs bewerkt is, doch vermelden wel, dat Johnston in de Contemporary Review zich aanpast aan 't denkbeeld dat de entente de vredesvoorwaarden aan de centralen niet zal hebben voor te schrijven, maar dat een schikking noodig zal zijn. Volgens zijn voorstel zouden de ententemogendheden door afkoopen in 't bezit komen van de D. koloniën en Elzas-Lotharingen, van Oostenrijksch Triest en Triënte, van Turksch Palestina en Mesopotanië. Door afkoopen, dat is niet meer zoo zegesbewust, maar hij komt zelfs tot de verklaring, dat wanneer een duurzame vrede door de teruggave van eenige D. koloniën zou kunnen worden bereikt, de mogelijkheid hiervan wel te overwegen is, de enorme kosten, die den oorlog aan Engeland oplegt in aanmerking genomen. Hij denkt hierbij aan Duitsch Oost-Afrika, Kameroen en Togo.

Van veel verdere strekking is een artikel van W. Harbutt Dawson, die Engeland wel als opperbeslisser voor de koloniale vraagstukken beschouwt, doch juist om Engelands belang aan Duitschland een plaats onder de tropische zon blijft gunnen. Zijne beschouwingen zijn opgenomen in hetzelfde Septembernummer van de Contemporary Review, waarin die van Johnston staan. Dawson zegt, dat 't in 't belang van Groot Brittannië is Duitschland aan te moedigen, ja zelfs te ondersteunen tot koloniseeren. Een der gronden immers waarom Groot Brittannië en D. elkander thans beoorlogen, ligt hierin, dat 't D. keizerrijk voor de werkzame, eerzuchtige bevolking te klein geworden is. Duitschland heeft verder te zien dan 't heden, 't moet een gebied hebben, waar zijn overbevolking een uitweg kan vinden. 't Moet hierop bedacht zijn voor de naaste en voor een verre toekomst. 't Heeft evenzeer te zorgen voor hetgeen de eigen bevolking aan ruimte, afzetgebieden en grondstoffen voor hare nijverheid noodig heeft. 't Weet dat er niet steeds gedeelten van den aardbol te verdeelen zullen zijn, men is vrijwel met de laatste verdeeling bezig. Op deze wijze geeft de Engelsche schrijver de beste rechtvaardiging van de D. koloniaal-politiek, die men zou kunnen bijbrengen. Hij zou in het afnemen der koloniën een kleinmoedige vergeldingsmaatregel zien. Hierdoor zou D. in de toekomst niet meer mogen koloniseeren zonder toestemming van Engeland, dit zou een oorlogsverklaring zijn aan de nationale aspiratiën van een groot volk. Is 't voordeel van een dergelijke handeling de daarin opgesloten risico waard, moet niet veeleer voordeel worden gezocht in een verzoeningspolitiek? Om hiertoe te komen kan niet precies worden gezegd welke koloniën D. terug zal moeten krijgen. De teruggave van Duitsch Z. W. Afrika acht hij natuurlijk ondenkbaar, voor 't overige is echter, onder beding bovendien van ruil en compensatie, te onderhandelen. 't Geheel moet onder oogen worden gezien, zoodat aan samenwerking met Frankrijk, België en Portugal moet worden gedacht.

De D. Kolonialzeitung noemt dit een voorstel waarover te onderhandelen valt. Behalve Z. W. Afrika zou D. zijn koloniën dus terug krijgen, maar zou voor de onderlinge verdeeling nader overleg noodig zijn, de bedoeling der samenwerking met Frankrijk, België en Portugal, die te berde is gebracht bij de uitdrukkingen ruil en compensatie, zou dan kunnen wezen, dat D. van de gebieden dier rijken in Afrika een vergoeding voor 't verlies van Z. W. Afrika kan krijgen. Groot-Brittannië zou er dan alleen niets bij inschieten. Dawson voegt hieraan den wensch toe, dat D. de kosten zal overnemen door Engeland besteed voor de verovering van de D. koloniën, en dat D. zijn half-absolute regeering zal afschaffen. Werken dergelijke bijvoegingen de toenadering niet in de hand, daar 't slechts punten zijn ,,ter behandeling'' zouden zij van 't ,,behandelen'' niet behoeven af te schrikken.

De D. Kolonialzeitung wijst hierbij echter reeds dadelijk op 't groote belang door de tegenpartij gehecht aan Z. W. Afrika, 't voorheden in Duitschland zoo geminachte zandgebied. Zij ziet hierin een aanwijzing voor D. om niet te luchtig over de beteekenis van die kolonie te denken.

't Wil ons voorkomen, dat uit dergelijke geschriften en 't verschijnen ervan in een ernstig tijdschrift 't gelukkig verschijnsel te lezen is van terugkeerend koeler beraad. Dit kan zeker meewerken om de vredeskansen te vermeerderen. Er ligt echter ook de geruststelling in dat de opgewondenheid, die een economischen oorlog aan gene zijde van den vrede aan Duitschland heeft verklaard, aan 't bezinken is. De nood, die in alle landen heerscht, toont aan, hoe geen land op eigen vet kan drijven, of op eigen schuur kan teren, men heeft elkander meer noodig dan men zich dit vóór den oorlog bewust was. 't Welvaren van den buurman kan eerder een reden tot eigen verheugenis zijn, dan tot ijverzucht, mits een macht kan worden aangewezen, die tegen overheerschzucht waakt. Nu de Engelsche en Duitsche koloniale organen elkander gevonden hebben, de oorlogszuchtige speeches der leden van 't Britsche oorlogskabinet ten spijt, zien wij hierin een der opkomende krachten, die ook in Engeland, de vrede beginnen voor te bereiden. Men moet bovendien in aanmerking nemen, dat deze geschriften verschenen voor de débacle van 't Italiaansche leger. Deze kan de toenadering nog bevorderen.

Lord Chelmsford's speech.

Bij de opening van de Imperial Legislative Council op 5 September j.l. heeft de onderkoning van Britsch-Indië, lord Chelmsford te Simla, een rede gehouden, die de Times of India noemt wellicht de langste en de meest belangrijke speech ooit door een onderkoning uitgesproken.

De vergadering werd eerst in de goede stemming gebracht door de voorafgaande mededeeling, dat mevr. Besant en haar mede-propagandisten voor home rule voor Indië vrij konden worden gelaten, nu van de aanstaande komst van minister Montagu reeds een zoo heilzame invloed werd verwacht, dat de agitatie der onruststokers hierdoor zonder uitwerking moest blijven. Lord Chelmsford gaf een duidelijk overzicht van hetgeen in de laatste zes maanden gedaan was en trok dit door tot datgeen wat voor de toekomst in 't voornemen ligt. De tijdsomstandigheden maken 't verklaarbaar, dat de krijgsman 't eerst aan de beurt werd gesteld, met een toezegging dat de Indiërs officiersplaatsen zullen kunnen innemen in 't Britsche leger. Voor de groote hervorming in de regeeringsverhoudingen zullen drie wegen worden gevolgd. 't Zelfbestuur van de gemeenten, in dorpen en steden, moet een ruimer terrein krijgen. Indiërs moeten een grooter aandeel krijgen in de algemeene regeeringswerkkring. Op 't gebied der wetgevende raden moeten de Indiërs meer medezeggenschap krijgen. Om de samenwerking van 't moederland met Indië te bevorderen, komt, op zijn voorstel, de minister van koloniën Montagu zelf naar Indië. Deze zal in Indië niet tot besluiten komen en niet in den gewonen gang van zaken ingrijpen, maar alleen raadplegen en zich op de hoogte stellen.

Sprekende over de nijverheidsontwikkeling, uitte hij de overtuiging, dat wanneer de munitieaanmaak niet meer noodig zal zijn, Indië na den oorlog een snelle beweging voorwaarts zal maken. Hier bracht hij in herinnering wat volbracht was voor oorlogsdoeleinden in Mesopotamië, Egypte, Oost Afrika en voor de recruteering van de treindiensten bij de legers te velde.

De Indische oorlogsleening was met 32 millioen p. st. overteekend.

De aangekondigde hervorming zal een mijlpaal zijn in de staatkundige geschiedenis van Indië. De onderkoning deed een beroep op de leiders der partijen om geloof te hechten aan de oprechte bedoelingen van Engeland. De oplossing der vraagstukken zal 't best te vinden zijn bij samenwerking in onderling vertrouwen.

In de speech werd het voortaan samenkomen van 't Rijkskabinet eenmaal per jaar gememoreerd, waarin Indië op gelijke wijze vertegenwoordigd zal zijn als de dominions met zelfbestuur. De eerste bijeenkomst, die te Londen gehouden werd, heeft Indië die plaats reeds verzekerd, de eerste en beslissende stap tot erkenning van 't recht op zelfbestuur is gedaan.

De Joden en Palestina.

De correspondent van het Joodsche correspondentiebureau seint:

In Engeland is ten gunste van de oplossing van de Palestina-kwestie in Zionistischen geest een stap van onmiskenbare beteekenis gedaan. Meer dan 250 Joodsche instellingen hebben zich tot de Engelsche regeering gewend en een beroep op haar gedaan om de wederoprichting van Palestina als nationale woonplaats voor het Joodsche volk in haar program op te nemen.

De Times, die dit feit bespreekt in een hoofdartikel van het nummer van 26 October, zegt onder meer: De actie, nu door het Engelsche Jodendom ingeleid, is van groote beteekenis. Tot dezen gewichtigen stap zou nauwelijks besloten zijn, indien men niet de overtuiging had, dat een antwoord van de regeering niet zal uitblijven. Inderdaad is het geen geheim meer, dat aangaande het herstel van een Joodsch Palestina reeds maandenlang besprekingen worden gevoerd, niet alleen door de Britsche regeering en haar bondgenooten, maar tevens ook met de aanvoerders der Britsche strijdkrachten in Palestina.

Ontbreekt het onzen staatslieden, zoo gaat de Times door, aan voldoende inzicht om te begrijpen, van welke waarde voor de zaak der geallieerden de hartelijke sympathie van de Joden der heele wereld zou zijn, die alleen is te winnen door een ondubbelzinnige verklaring der Britsche staatslieden? Duitschland heeft spoedig het gevaar voor zijn doeleinden weten te ontdekken, dat in een meegaan der geallieerden met de Joodsche nationale verwachtingen schuilt en heeft niet getalmd om den Britten daarin voor te zijn. Heeft de regeering gedacht aan de waarde van den Joodschen invloed in de bestrijding der listige Duitsche propaganda in Rusland, waaraan Lord Robert Cecil nog gisteren herinnerde?

De tegenwoordige houding van het Engelsche Jodendom moet beschouwd worden als de houding der Joodsche massa's. Een verder uitstel van de regeering om deze belangrijke kwestie openhartig te bespreken zou daarom even onverklaarbaar als de ver strekkende gevolgen daarvan gevaarlijk zijn.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

r. J. van Breda de Haan. †

In de rubriek Personalia van de ,,Ind Merc.'' van 26 Oct. vindt men levensbijonderheden van Dr. J. van Breda de Haan, Inspecteur van den Inlandschen landbouw. Dr. de Haan, onlangs te Buitenzorg overleden, heeft zich vooral naam gemaakt door zijn onderzoekingen en bestrijding van verschillende tropische plantenziekten. In dit opzicht zal zoowel de Inlander als de rietplanter en vooral de tabakker in Deli, met dankbaarheid gedenken hetgeen de overledene voor hunne cultures heeft verricht.

Parlement en Kiezer.

Bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage verscheen jaarg. 1917-18 der publicatie: Parlement en kiezer. Jaarboekje samengesteld door J. A. Jungman en F. K. van Iterson.

Dit in verschillende opzichten practisch en handig boekje bevat o.m. een alphabetisch overzicht der onderwerpen welke een punt van bespreking hebben uitgemaakt bij de Indische Begrooting voor 1917.

Neutraliteit jegens godsdienstzaken.

Dezer dagen verscheen te Haarlem bij H. D. Tjeenk Willink een geschrift: ,,Neutraliteit der overheid in de Nederlandsche Koloniën jegens godsdienstzaken'' door Jhr. Mr. W. H. Alting von Geusau, op welk geschrift de schr. onlangs promoveerde aan de Leidsche Universiteit. Het is niet mogelijk in enkele woorden een idee van den vrij diepzinnigen inhoud van dit werk te geven Het Ie hoofdstuk bevat algemeene beschouwingen; het IIe handelt over de koloniale overheid jegens de godsdienstzaken van individuen; het IIIe jegens die van gezindten, terwijl hoofdstuk IV de conclusies inhoudt.

Watervoorziening van Batavia.

In het jongste nummer van de ,,Ingenieur'' schrijft Ch. van Spall een artikel ,,Watervoorziening van Batavia'', naar aanleiding van een rapport van ir. D. Drost over dit onderwerp. (In een vorig Kol. Weekbl. werd reeds de aandacht op deze beschouwing gevestigd, nadat ze in het maandblad ,,Water'' was verschenen.)

Jaarboek Technische Hoogeschool.

Voor de eerste maal sedert het bestaan der Technische Hoogeschool te Delft is (bij J. Waltman aldaar) een jaarboek in druk uitgegeven. Voor een overzicht van den inhoud zie men bovengenoemd nr. van de ,,Ingenieur'', waaruit blijkt dat o.a. Prof. Molengraaff een herinneringswoord in het jaarboek heeft gewijd aan wijlen Prof. Dr. H. G. Jonker.

Indische cultuur-almanak.

Van de ,,Indische cultuur-almanak'', samengesteld door Dr. A. H. Berkhout en Dr. H. C. Prinsen Geerligs is de 32e jaargang (voor 1918) verschenen (bij J. H. de Bussy te Amsterdam).

Het is onnoodig om over den inhoud dezer oude bekende uit te wijden; alleen wordt de bijzondere aandacht gevestigd op het lose supplement getiteld: ,,Tijdschriften en boeken betreffende kolonialen landbouw en aanverwante vakken'', dat met groote zorg is samengesteld en een betrouwbaar antwoord geeft aan hen die bijv. literatuur verlangen over een of andere tropische kultuur.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van de Juni-afl.: De herziene rechtspleging bij de landmacht (slot) door Mr. P. A. F. Blom. — Waarom wordt de hulpverbandplaats afgeschaft, door H. L. Roelfsema. — Indrukken van de paardenfokkerij op het Idjen-plateau in verband met het remonteeringsvraagstuk, door J. H. Wesseling en K. G. W. Baron van Wassenaer. (Schr. geven hier hun indrukken weder van een bezoek aan de veeteelt-onderneming Djampit van den heer Couvreur). — Iets over onze verlichtingsmiddelen, door H. Bartels. — Mededeelingen voor den kleinen oorlog tegen een B. V., door **. — Een nieuwe methode voor het schieten op vliegtuigen met de mitrailleurs model '12 en model '14, door J. Ouwehand. — Wenken, vragen en antwoorden op gebied van militair strafrecht, door Mr. J. Meihuizen. — Marschsnelheid, door F. Treffers. Enz.

Domeingrond en agrarische eigendom.

In een vorig ,,Kol. Weekblad'' werd reeds medegedeeld dat, blijkens eene mededeeling in de ,,Banier'', over dit onderwerp een praeadvies was uitgebracht door Mr. G. J. Nolst Trenité. Thans is dit praeadvies ook hier te lande aangekomen en blijkt het te zijn opgenomen in de Handelingen der Nederlandsch-Indische Juristen-Vereeniging over 1917 (Bijlage van het orgaan der vereeniging: Het Indisch Tijdschrift van het Recht).

Genoemd praeadvies behandelt de vragen: 1. Welke is de aard van het zoogenaamd agrarische eigendomsrecht en van het Inlandsch bezitrecht op grond en welke is de verhouding dezer rechten tot het domeinrecht van den Lande? — 2. In hoeverre bestaat er behoefte aan wijziging van onze agrarische wetgeving ten einde den aard van de onderlinge verhouding dezer rechten zuiver te doen uitkomen?

Indisch Tijdschrift van het Recht.

De Nos. 5—8 van deel 108 van het Indisch Tijdschrift van het Recht bevatten, behalve de rubriek: Jurisprudentie, een drietal verhandelingen, nl.: Is het tijdstip waarop het strafbaar feit gepleegd, of dat waarop het vervolgd wordt, beslissend voor de beoordeeling der absolute bevoegdheid van den strafrechter? door Mr. R. H. Kleijn. — Het ontwerp 1912 van een wetboek van strafrecht voor Nederlandsch-Indië (eenige bezwaren), door Mr. C. A. Wienecke. — Extract uit de aanteekeningen op het notariaat van den notaris Jhr. A. H. van der Does de Bije, door Mr. A. H. van der Does de Bije.

Locale Belangen.

Afl. 1 van den 5en jaarg. (1 Juli 1917) bevat eene beschouwing van B. over de onteigening in verband met de volkshuisvesting in Ned.-Indië.

Nieuwe Indische organen.

De eerste Nrs. zijn verschenen van: 1o. Het Katholieke Schoolblad van Ned.-Indië, orgaan van den R. Katholieken Onderwijzersbond. Redactie en administratie-adres: A. B. ten Berge, Panaragan, Buitenzorg.

2o. ,,Vrijzinnig Weekblad''. Orgaan van den Ned.-Indischen vrijzinnigen Bond. De commissie van Redactie uit het Hoofdbestuur bestaat uit de heeren H. C. Kerkkamp, W. de Cock Bruning en W. A. Pénard.

,,Pa'' van der Steur.

,,Na 25 jaren'' luidt de titel van een boekje uitgegeven door den heer Joh. van der Steur van het gesticht ,,Oranje Nassau''. Lief en leed wordt er in verteld, al die jaren lang ondervonden, nadat eerst eenige herinneringen uit vroeger leven in Holland zijn medegedeeld. Zooals gewoonlijk leest ook dit boekje van den heer v. d. St. gemakkelijk, vooral waar om de andere bladzijde het geschrevene door een foto verlucht wordt. De heer v. d. St. verstaat zeker de kunst van prettig keuvelen, al is het ook — anders een minder gewenscht thema — over zich zelf. (Java-Post).

De zwarte cacao-mier.

Mededeeling No. 25 van het Proefstation Midden-Java bevat een monographie van P. van der Goot over de zwarte cacao-mier (Dolichoderus bituberculatus Mayr) en haar beteekenis voor de cacao-cultuur op Java.

Eerst sedert een tiental jaren geleden werd ontdekt, welk een hoogst belangrijke rol deze miersoort, speciaal ten opzichte van de cacao-cultuur vervult, daar ze in staat bleek te zijn, de cacao-boomen in meerdere of mindere mate te vrijwaren voor de zoo nadeelige aantasting door Helopeltis.

Teysmannia.

Inhoud der 4e afl. van jaarg. 1917: Eenige bijzonderheden omtrent de cassia-cultuur, door E. W. Wijers. — Iets over de bereiding van kleinere hoeveelheden robusta-koffie, door D. J. G. van Setten. — Papaine, door Dr. A. J. Ultée. — Gemengde overjarige culturen, door K. van der Veer. — Sprokkelingen op landbouwgebied: Onderzoekingen over het ontijdig afsterven van peperranken in Ned.-Indië. — Hevea-kanker. — Ziekten en plagen der cultuurgewassen in Nederl.-Indië in 1916. — Koffie in Hevea-tuinen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 43: De Brusselsche Conventie, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Herleving van de indigocultuur in Britsch-Indië, door C. J. van Lookeren Campagne. — Ned. Oost-Indië en de Goldexchange Standard, door Mr. G. Vissering, besproken door A. D. — Invoer tot verbruik der voornaamste handelsartikelen op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Koloniaal Instituut.

Zooals reeds vroeger werd medegedeeld, is het Koloniaal Instituut van belangstellende zijde in de gelegenheid gesteld, langs de kapiteelen en de friezen, ter lengte van ongeveer 40 meter, van het in aanbouw zijnde Museum te doen uitbeitelen een aantal tafereelen uit het verhaal van Willem Lodewijksz van de Eerste Schipvaart der Nederlanders naar Oost-Indië. Van het op deze versiering betrekking hebbende beeldhouwwerk is de uitvoering opgedragen aan den beeldhouwer L. Vreugde te Haarlem.

Thans is door een anderen schenker, die voorshands niet genoemd wenscht te worden, wederom eene belangrijke toezegging gedaan. Met groote erkentelijkheid heeft het Koloniaal Instituut de beschikking aanvaard over eene belangrijke som ter bekostiging van het beeldhouwwerk op de monumentale trap en de decoratie van den trapwand in den museum-lichthof, waartegen o.a. beelden van Plancius en Rumphius zullen worden geplaatst.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 30 bevat o.a.: De Karo-Bataks (met afb.) — De Babiroesa, door C. Lekkerkerker. — Over Oost-Indië's inheemsche bevolking, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis (met ill.) — De Inlander en wij, door A. le Clercq. — Het Paleis te Weltevreden.

Reis van Nieuwenkamp naar Ceram.

In de Notulen der 109e bestuursvergadering van de Maatschappij ter bevordering van het Natuurkundig Onderzoek der Ned. Koloniën, vindt men medegedeeld, dat de heer W. O. J. Nieuwenkamp een vierde kunstreis naar Insulinde is gaan doen (daartoe in de ge-

legenheid gesteld door genoemde Maatschappij en het Kon. Ned. Aardr. Genootschap). Zijn voornemen is om de eilanden tusschen Celebes en Nieuw-Guinea te bezoeken, waarvan in de eerste plaats het eiland Ceram.

De heer N. heeft zich verbonden geen reisbeschrijvingen of andere boekwerken, betrekking hebbende op de resultaten van deze reis, uit te geven, zonder ze vooraf aan het Aardr. Genootschap te hebben aangeboden. Ook stelt hij zich voor elke maand een kort reisverslag met schets of teekening voor het „Tijdschrift" over te zenden.

Levensberichten Maatschappij Ned. Letterkunde.

In de dezer dagen verschenen Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden over 1916—1917 zijn ditmaal tevens opgenomen de levensberichten harer afgestorven medeleden.

We treffen hierin o.a. de levensbeschrijvingen aan van Prof. Ch. A. van Ophuysen, door Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje en van Mr. C. Th. van Deventer, door Ch. R. Bakhuizen van den Brink.

Verder schetst Mr. F. W. J. G. Snijder van Wissenkerke het leven van wijlen den oud-gouverneur van Suriname, H. J. Smidt, die van 1885—88 deze waardigheid bekleedde.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Amsterdam:

LEZING van den heer C. LEKKERKERKER, Leiden, op *Vrijdag 16 November 1917*, in het *American-Hotel* (ingang Marnixstraat) te *Amsterdam*. — Aanvang 8 uur.

Onderwerp: *De Islam en diens invloed in onze Koloniën.*

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Dinsdagavond, 23 Oct., trad voor de afd. Utrecht en Omstr. op, de Heer F. Kroon, uit Breda, 1e Luit. O.-I. L., Leeraar aan de Kon. Mil. Academie.

De boeiende wijze, waarop spreker zijn door fraaie lichtbeelden opgeluisterd onderwerp: „Kijkjes in de Westerafdeeling van Borneo", behandelde en waaraan de humor hier en daar niet ontbrak, voldeed de aanwezigen zeer.

De heer F. Kroon kan er zich van overtuigd houden, dat hij zijn gehoor eenige recht aangename en tevens zeer leerrijke uren heeft verschaft. Wie van onze leden er niet waren, hadden ongelijk.

Namens het Bestuur der afdeeling,
DE SECRETARESSE.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Adjunct-landmeters voor het kadaster in Ned.-Indië.

Ter plaatsing als adjunct-landmeter bij het kadaster in Nederlandsch-Indië kunnen derwaarts worden uitgezonden jongelieden, die den leeftijd van 18 jaar zijn ingetreden en den vollen ouderdom van 24 jaar nog niet hebben bereikt, en die voldaan hebben aan het examen voor adspirant-landmeter bij het kadaster in Nederland, dan wel aan het eindexamen eener hoogere burgerschool met vijfjarigen leergang, indien daarbij in de afdeeling wis- en werktuigkunde niet minder dan het cijfer 6 (voldoende) is behaald.

Aan de betrekking van adjunct-landmeter is verbonden eene bezoldiging van ƒ150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands.

Aan de betrekking van landmeter, waartoe men na aflegging van een examen bevorderd kan worden, is verbonden eene aanvangsbezoldiging van ƒ300 (driehonderd gulden) 's maands, met 4 driejaarlijksche verhoogingen van ƒ75 (vijf en zeventig gulden) 's maands elk.

Aan de uitzending ter plaatsing als adjunct-landmeter bij het kadaster is verbonden:

a. overtocht in de 2e klasse;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 750 (zevenhonderd vijftig gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ100 (honderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot dien, waarop in Indië de dienstbezoldiging ingaat.

De adjunct-landmeters worden terstond na hunne aanstelling te Bandoeng geplaatst, om gedurende ten hoogste twee jaren de lessen te volgen van den aldaar gevestigden opleidingsleergang van het kadaster. Gedurende dien tijd genieten zij de aan hunne betrekking verbonden bezoldiging.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór of op 15 November 1917 bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma en cijferlijst;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld de plaats en de datum van geboorte van den gegadigde.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Nederlandsche Staatscourant
van 20 October 1917 (no. 246).

Ingezonden.

Wat Jan van de Vechtcompie zegt.

Herhaaldelijk leest men in een of ander dagblad of tijdschrift, dat aan „Koloniën" wordt overwogen, welke maatregelen zij zullen nemen, om het tekort, dat bestaat in verschillende diensten in Ned. Indië, aan te vullen. Meermalen is er op gewezen, dat het tekort in het leger een grooten omvang heeft genomen, althans wat onderofficieren betreft, maar op het Plein te 's-Gravenhage wordt niet gedacht, dat dit ligt aan de bepalingen en voorschriften, die veel te bindend zijn voor den persoon in kwestie. Dat is anders duidelijk genoeg, even zoo als dat eèn koppensneller niet kan optreden voor Europeesch onderofficier. Dat die voorschriften echter even bindend zijn voor het gezin van den betrokken persoon, dat kan niet door den beugel heen. En dit is dan ook de reden, waarom de meeste zeggen: **trima kassi banjak.** Wij zijn en blijven **orang blanda ketjil,** maar wij willen fatsoenlijk voor den dag komen.

Ik zal thans over het leger niet spreken, wat de oorzaken zijn, daarvoor zijn de vakvereenigingen, en die hebben genoeg geschetterd. Maar ik heb nog nooit iemand hooren spreken, waarom er geen oud-onderofficier dienst neemt bij de gewapende politie in Nederlandsch-Indië, en wat het struikelblok is voor velen, die wel zouden willen, maar eenvoudig niet **kunnen,** omdat er bepalingen bij zijn, die 't gezin raken. Mijnheer de redacteur, mijn gezin bestaat uit vrouw en drie kinderen, alles in de Oost geweest. Kan ik nu van 250 gulden uitrustingskosten, die tegoed worden gedaan, dat zaakje aankleeden om de bootreis te maken, terwijl ik ze noodig heb voor uniform enz.? Mijn vrouw was vroeger in de oost **nonja besar,** nu loopt zij met een bonten schort voor, op klompen om regeeringssoep en bonnen voor goedkoope schoenen. Wel behoeven onze vrouwen niet opgepoetst te worden met haar fidora, maar u zult 't toch met mij eens zijn, dat zij met de kinderen niet op klompen kunnen verschijnen, als de bel gaat voor het diner aan boord bij de Maatschappij „Nederland". Want ook wij gaan met „de mode" mede: aan boord is het **diner,** maar nu is het: „geef mij nog een schep regeeringssoep."

Wat zijn nu de bepalingen, en wat is het struikelblok voor dienstnemen bij de politie?

Aan de uitzending naar Indië is verbonden: a. overtocht naar Indië voor gouvernementsrekening, eventueel voor het wettig gezin.

Die gezinnen kunnen voorloopig niet mede, want ze staan op klompen, a. zou dus te vervangen zijn door: overtocht naar Indië voor gouvernementsrekening voor het wettig gezin; op verzoek kunnen de passage-gelden aan den betrokken persoon worden uitbetaald.

Wat gebeurt er dan? De persoon gaat naar de Oost; met zijn traktement en pensioen kan hij in Indië wat overhouden, dat weten wij te goed, die er 18 jaar hebben gezeten, en zoo spoedig mogelijk laat hij de vrouw en kinderen overkomen.

Wat gebeurt er dan met de passage-gelden? De vrouw gebruikt ze, om zich klaar te maken voor de Oost. De klompen gaan met vaart de kachel in en **dia maoe beli spatoe jang bagoes betoel.**

En wat de verdere bepalingen betreft, doet 't volgende de **pintoe** heelemaal dicht:

d. „Na drie jaar tijdelijken dienst, recht op overtocht naar Nederland, op denzelfden voet". Dat de betrekking tijdelijk is, dat is geen bezwaar, zij kunnen ons krijgen ook voor levenslang, maar als het recht van terugtocht vervalt b.v. na een jaar dienst, welke Hollandsche stommeling verbindt zich op zulke voorwaarden? Waar kunnen wij een burger-betrekking vinden in de Oost, die ons recht geeft op verlof en overtocht? Toch immers nergens. De enkele van ons, die een goede betrekking kreeg, is een groote uitzondering op het gros, dat als regel niet veel soeps krijgt, zoodat wij dan wederom worden gedwongen van Java in te rukken, en zoo blijven wij aan den gang: van de klompen in de schoenen en omgekeerd.

Wil men dus werkelijk goed personeel hebben, onderofficieren, die den dienst hebben verlaten met mutatiën, op wier weder-aanneming in rang wordt prijs gesteld, dan dient bovenbedoelde bepaling vervangen te worden door: Recht op terugtocht naar Nederland, ook voor het wettig gezin; op verzoek kunnen de passage-gelden worden uitbetaald. Dan kan de persoon in kwestie en zijn gezin doen wat zij willen, zij behoeven dan niet dadelijk weer weg naar Nederland, maar gaan als 't hun gelegen komt.

Hoe meer Hollandsche onderofficieren in Ned.-Indië zitten, des te beter, aangezien de meeste „reserve" zijn van het Hollandsche leger, en in tijd van nood komen ze wel, gezien de massa's die dienst hebben genomen tijdens de mobilisatie! En ik geef u de verzekering, dat, worden de bepalingen gewijzigd in den geest door mij aangegeven, er velen zullen komen. Of wordt door ons gevraagd: waarom kan dat niet; moet het Plein zich bemoeien met 't gezin ter wille van dividend- en couponopstrijkers van scheepvaartmaatschappijen, die liever de passage-gelden direct ontvangen, dan wanneer het ons gelegen komt om klompen en regeeringssoep te vervangen door schoenen en dineeren op een der mailschepen in de klasse **tiga betoel**?

Aan u, redactie, mijn dank voor de plaatsing, in de hoop, dat de heeren van het Plein eindelijk eens zullen inzien, wat de redenen zijn, en willen begrijpen, dat de **nonja** van Jan niet op klompen naar de Oost kan gaan. Had zij echter 't karakter van Jan, haar man, wij gingen en voerden den klompendans uit op een der mailschepen, met de noodige zang er bij van **oedjang datang en kambing larie blanda,** op klompen, **ampat poeloeli harie.**

Hoogachtend,

„JAN VAN DE VECHTCOMPIE".

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.